

Suomen sotatuote- ja siviiliaseviennin kehitys vuosina 2002–2016

- Suomalaisyrietykset ovat vieneet siviiliaseita ja sotatuotteita vuosien 2002–2016 aikana yhteensä 2,2 miljardin euron arvosta ja kaikkiaan 109:ään eri maahan.
- Euromääräisesti tarkasteltuna sekä siviiliaseiden että sotatuotteiden vuosittainen vienti on yli kaksinkertaistunut ajanjakson aikana.
- Vuosina 2002–2013 Suomesta vietiin aseita eniten Eurooppaan ja Pohjois-Amerikkaan. Nyt merkittävimmäksi vientialueeksi on noussut Lähi-itä.
- Asevientejä voidaan valmistella vuosia, ja aseiden käyttöiät ovat vuosikymmenien mittaisia.
- Merkittäviä Suomen vientituotteita ovat panssariajoneuvot, kiväärit ja patruunat.

Aseita voidaan käyttää kansalaisten turvallisuuden suojelemaan ja ampumaurheiluun mutta myös rikoksiin ja hyökkäyksiin ihmisryhmiä tai naapurivaltioita vastaan. Siksi asevienneistä keskusteltaessa on perusteltua huomioida sekä se, kenen käyttöön aseita vietään, että se, minkä tyyppisiä aseita tai sotatuotteita ollaan viemässä. Asekauppaa koskevan tiedon avoin saatavuus on puolestaan yksi keino lisätä valtioiden välistä luottamusta. Läpinäkyvyydellä voidaan myös ehkäistä aseiden päätymistä laittomille markkinoille.

2000-luvulla Suomi on väkilukuun suhteutettuna ollut maailman 13. suurin aseiden viejä.¹ Asekaupan erityisluonteen vuoksi aseita vievien yritysten on Suomessa aina haettava vienneille lupa valtiolta. Päätökset asevientilupien myöntämisestä ovat osa Suomen ulko-, turvallisuus- ja kauppapolitiikkaa.

SaferGlobe julkaisee asekauppaa ja asevalvontaa käsittelevän vuosiraportin yhdeksännen kerran YK:n aseistariisuntaviikon aattona 23.10.2017.

Tänä vuonna raportti on digitalisoitu yhteistyössä Futurice-ohjelmistoyhtiön Chilicorn Fund -ohjelman kanssa. Raportti julkaistaan ensimmäistä kertaa kaikille avoimena verkkosivustona. Verkkosivustolta on vapaasti ladattavissa SaferGloben kokoama data Suomen sotatuote- ja siviiliaseviennistä vuodesta 2002 alkaen. Tämä katsaus perustuu kyseiseen avoimeen dataan.

www.armscontrol.saferglobe.fi

SaferGlobe on riippumaton ajatushautomo, joka tekee tutkimusta ja kehittää työvälineitä kestäväen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi.

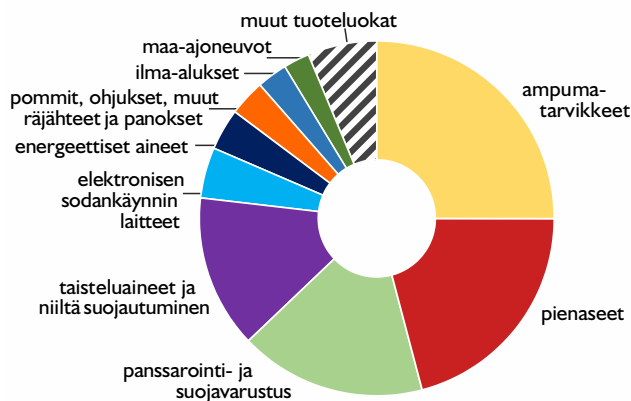
Suomen asevientä on kasvanut

Vuosina 2002–2016 suomalaisyritykset ovat vieneet sotatuotteita noin 1,5 miljardin ja siviiliaseita noin 700 miljoonan euron arvosta. Sotatuotteet ovat tuotteita, jotka on suunniteltu sotilastarkoituksiin. Niitä viedään Suomesta pääasiassa eri valtioiden asevoimien käyttöön. Siviiliaseet taas on tarkoitettu lähinnä metsästys- ja ampumaurheilukäyttöön.

Puolustusministeriö ja valtioneuvosto ovat vuosina 2003–2016 myöntäneet sotatuotteille yli 3000 vientilupaa. Näiden vientilupien jakauma tuoteluokittain on esitetty kuvaajassa 1. Eniten Suomi on myöntänyt vientilupia ampumatarvikkeille. Valtaosa ampumatarvikkeiden tuoteluokkaan kuuluvista luvista on myönnetty kivääriin patruunoille. Toiseksi eniten vientilupia on myönnetty pienaseille, pääasiassa tarkkuuskivääreille ja lisävarusteille, ja kolmanneksi eniten panssarointi- ja suojaruustukselle. Luokka ”taisteluvälineet ja niiltä suojaaminen” pitää sisällään lähinnä suojanamarien ja suodattimien vientilupia. Siviiliaseiden vientilupia ei ole saatavilla, mutta toteutunut vienti on koostunut lähinnä kivääreistä ja patruunoista.

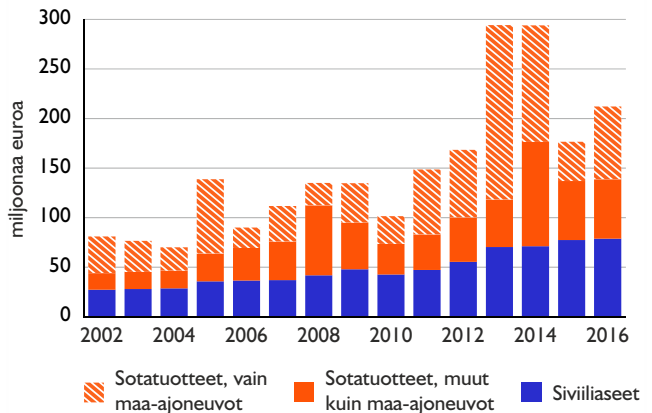
Euromääräisesti 38,2 % Suomen yhteenlasketusta sotatuote- ja siviiliaseviennistä muodostuu sotilasarjoneuvojen viennistä. Maa-ajoneuvoviennin suuri euromääräinen osuus johtuu siitä, että yksittäisen ajoneuvon hinta on huomattavan korkea verrattuna useisiin muihin Suomesta vietäviin sotatuotteisiin. Siinä, missä esimerkiksi yksittäisen tarkkuuskivääriin hinta liikkuu tuhansissa euroissa, yksittäisen panssari-ajoneuvon hinta on yli miljoona euroa.

Euromääräisessä tarkastelussa korostuvat erityisesti yksittäiset isot kaupat. Esimerkiksi Patrian Ruotsiin viemät 113 panssariajoneuvoa näkyvät kuvaajassa 2 selvänä piikkinä vuosien

Kuvaaja 1. Sotatuotteiden vientilupien jakautuminen tuoteluokittain 2003–2016.²

2013–2014 viennissä. Kaupan arvo oli noin 260 miljoonaa euroa. Kuvaajassa on eriteltyinä siviiliaseiden ja sotatuotteiden toteutunut vienti. Koska maa-ajoneuvojen osuus Suomen viennistä on huomattava, se on esitetty kuvaajassa erillään muista sotatuotteista.

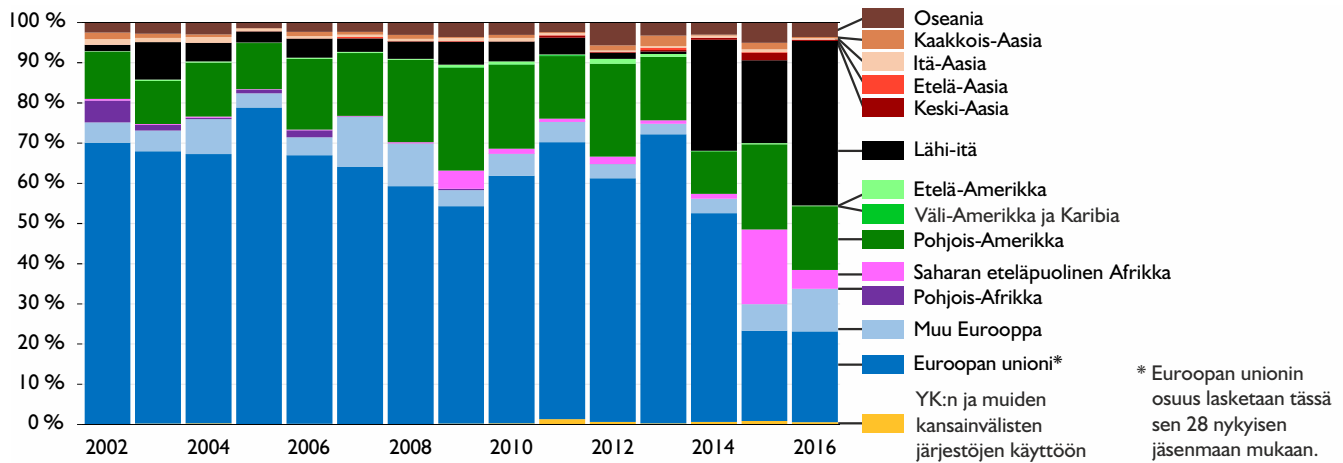
Kuvaaja 2. Suomen siviili- ja sotatuotevienti 2002–2016.

Siviiliase- ja sotatuotevienti ovat kasvaneet merkittävästi tarkasteltujen 15 vuoden aikana. Vuosittaiset vaihtelut aseviennissä ovat suuria, sillä isot asejärjestelmät ovat kalliita. Suuren vaihtelun vuoksi asevientä on perusteltua tarkastella trendien havaitsemiseksi viiden vuoden jaksoissa.

Sekä siviiliaseviennin että sotatuotteiden viennin arvo on yli kaksinkertaistunut vuosina 2002–2016. Vuosina 2002–2006 siviiliaseita vietiin Suomesta keskimäärin 31,2 miljoonalla eurolla vuodessa. Vastaavasti vuosina 2012–2016 vientiä oli 70,6 miljoonan euron arvosta vuodessa. Sotatuotteita puolestaan vietiin vuosina 2002–2006 keskimäärin 60,1 miljoonalla eurolla vuodessa, kun vientien keskiarvo vuosina 2012–2016 oli 158,5 miljoonan euroa. Kun tarkastellaan sotatuotteiden vientiä ilman maa-ajoneuvojen osuutta, vuosien 2012–2016 keskiarvo on lähes kolminkertainen vuosiin 2002–2006 verrattuna.

Euroopan unioniin suuntautuneen viennin osuus on laskenut

Kuvaaja 3 esittää viennin alueellisen jakauman vuosina 2002–2016. Pystyakselilla olevat prosentiosuudet kertovat, kuinka suuri osa vuoden viennistä on suuntautunut kullekin alueelle euromääräisesti tarkasteltuna. Kuvaajasta näkyy selvästi, että Suomen suurimpia vientialueita olivat vuosina 2002–2013 Eurooppa ja Pohjois-Amerikka. EU:n osuuden pienenemisen ohella kuvaaja näyttää selvästi Lähi-idän osuuden kasvun.

Kuvaaja 3. Suomen siviilise- ja sotatuoteviennin jakauma kohdealueen mukaan vuosina 2002–2016.

Vuosina 2013–2014 EU:n osuutta kasvattivat Ruotsin panssariajoneuvoviennit. Ilman niitä EU:n osuus olisi ollut huomattavasti pienempi näinä vuosina, ja Lähi-itä olisi noussut Suomen merkittävimmäksi vientialueeksi jo 2014.

Kun vuonna 2015 Suomen vienti Lähi-itään oli vielä suunnilleen samaa luokkaa kuin vienti Euroopan unioniin, vuonna 2016 Lähi-idän vienti kasvoi huomattavasti ohi EU-viennin. Vuonna 2016 Lähi-itään suuntautuneesta 83,6 miljoonan euron suuruisesta viennistä 61,0 miljoonaa euroa tuli panssariajoneuvojen viennistä Arabiemiirikuntiin. Suomi vei Lähi-itään myös kranaatinheittämiä, tarkkuuskivääreitä, sota-aluksia ja niiden osia sekä kiväärin- ja haulikonpatruunoita. Jos tarkastellaan pelkästään sotatuotevientiä, vuonna 2016 Suomen viennistä 62,7 % suuntautui Lähi-itään, Suomi vei Lähi-itään sotatuotteita yli neljä kertaa suuremman summan arvosta, kuin EU-maihin.

Tarkasteltujen 15 vuoden aikana Suomen siviilise- ja sotatuoteviennin kohdemaiden vuosittainen lukumäärä on hieman kasvanut. Vuosina 2002–2006 Suomesta vietiin siviiliseita ja sotatuotteita vuodessa keskimäärin 60:een eri maahan, vuosina 2012–2016 vastaava luku oli 68. Eniten viennillä oli kohdemaita vuonna 2016, jolloin Suomesta vietiin siviiliseita ja sotatuotteita 75:een eri valtioon. Suomesta on vuosittain viety sotatuotteita myös YK:n ja muiden kansainvälisten järjestöjen rauhanturvatoiminnan ja humanitaarisen avustustoiminnan käyttöön. Näihin tarkoituksiin vietyt tuotteet on tässä maittaisessa tarkastelussa jätetty huomiotta.

Kaikkiaan Suomesta on viety vuosina 2002–2012 sotatuotteita ja siviiliseita 109 maahan. Näistä 109 maasta 18 on sellaisia, joihin on viety sotatuotteita tai siviiliseita 2010-luvulla

mutta joihin ei ollut vientiä vuosina 2002–2009. Nämä 18 vientikohteeksi 2010-luvulla tullutta valtiota ovat pääasiassa Euroopan ulkopuolisia maita. Maat ovat Bahama, Bosnia ja Hertsegovina, Botswana, Brunei, Filippiinit, Jemen, Kolumbia, Georgia, Grönlanti, Irak, Kosovo, Libya, Mongolia, Montenegro, Nigeria, Panama, Sambia ja Turkmenistan.

Siinä, missä Suomen asevientä on saanut uusia kohteita eri maanosista, vienti Pohjois-Afrikan maihin on vuoden 2012 jälkeen loppunut. Taustalla ovat oletettavasti vuonna 2011 arabikevään kansannousuista alkaneet levottomuudet.

Vientejä valmistellaan pitkään, ja tuotteiden käyttöikä on vielä pidempi

Suuria asekauppoja valmistellaan pitkään. Saudi-Arabiaan myytyjä kranaatinheittämiä vietiin Suomesta vuosina 2014–2016, mutta kauppaa valmisteltiin ainakin jo vuonna 2008, kuten kuvaajasta 4 käy ilmi. Lisäksi aseiden käyttöikä on kymmeniä vuosia. Esimerkiksi sisällissodan keskellä olevasta Libyasta vuonna 2016 löytyneet suomalaiskiväärit oli ilmeisesti valmistettu Suomessa 1970-luvulla.³

Suomalaiset yritykset ovat yhdessä Suomen valtion kanssa jo pitkään pyrkineet Lähi-idän markkinoille. Esimerkiksi Suomen ja Arabiemiirikuntien välille solmittiin puolustusta koskeva yhteistyömuistio 2007 ja silloinen puolustusministeri Jyri Häkämies vieraili Arabiemiirikunnissa vuosina 2010 ja 2011.⁴ Kun tarkastellaan kaikkea kansainvälistä asekauppaa, Lähi-idän asetuonti on myös ollut merkittävässä kasvussa vuodesta 2010 alkaen.⁵

Eräs asevientiin liittyvä haaste on se, että päätökset vientilupien myöntämisestä on tehtävä myöntämishetken tiedon valossa. Kerran

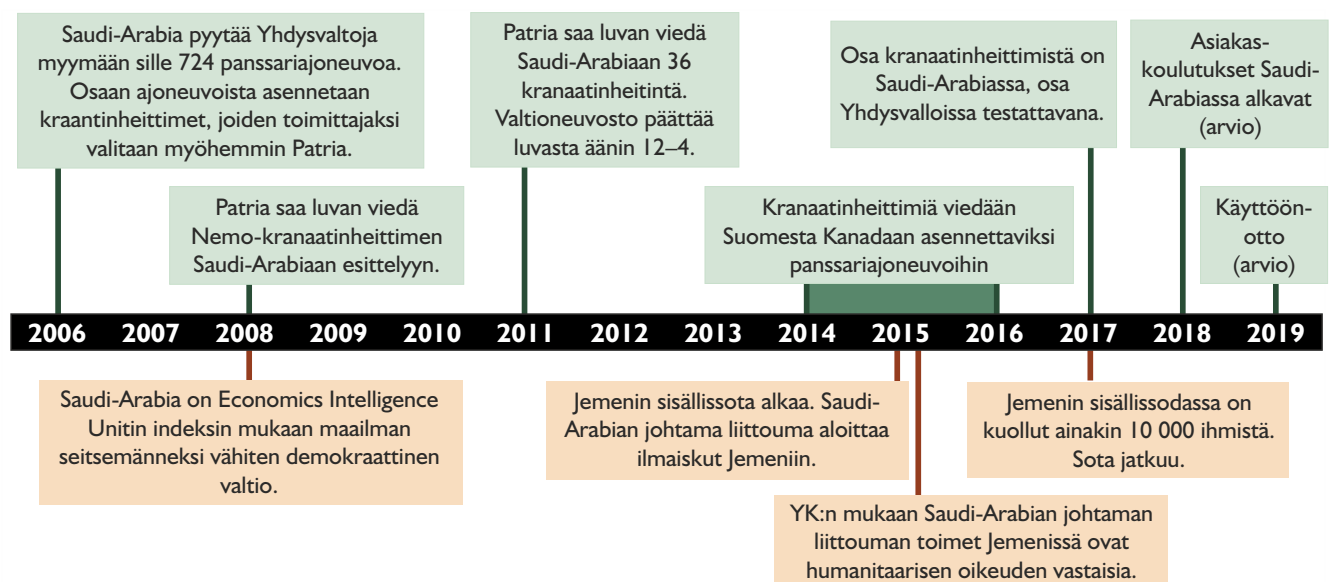
myyjä aseita ei voi hakea takaisin, vaikka olosuhteet vientimaassa muuttuisivat. Tilanne voi muuttua myös viennin aikana, kuten Saudi-Arabian tapauksessa. Maaliskuusta 2015 alkaen Saudi-Arabia on johtanut liittoumaa, joka osallistuu Jemenin sisällissotaan. Liittouma on pommittanut toistuvasti siviilikohdeita ja YK:n mukaan sen toimet ovat olleet humanitaarisen oikeuden vastaisia.⁶

Kesällä 2017 puolustusministeri Jussi Niinistö vastasi kahteen kirjalliseen kysymykseen Saudi-Arabiaan ja Arabiemiirikuntiin suuntautuvista aseviennistä. Puolustusministerin mielestä on johdonmukaista, että vientiluvat myönnetään ja kaupat viedään loppuun, kun Lähi-idän markkinoille pääsemiseksi on tehty merkittävää ja pitkäjänteistä vienninedistämistyötä, joka nyt on tuottanut tulosta.⁷

Niinistön vastaus tuo esille puolustusministeriön roolin Suomen aseviennin edistäjänä. Puolustusministeriöllä on aseviennissä toinenkin rooli, sillä sen tulee sotatuotteiden vientilupia myöntäessään myös huolehtia, että esimerkiksi kohdemaan ihmisoikeustilanne ja alueellinen vakaus huomioidaan riittävällä tavalla. On poliittisesti vaikea kysymys, milloin tilanne vientimaassa on muuttunut niin merkittävästi, että vientilupa tulisi evätä tai peruuttaa, kun yritys, suomalaiset viranomaiset ja poliitikot ovat voineet käyttää paljon aikaa ja rahaa kauppojen valmisteluun.

Suomen Lähi-itään suuntautuvan viennin kehitystä tulevana vuosina on vaikea arvioida. Patrian pyrkimyksenä on pitkään ollut myydä panssariajoneuvoja ja kranaatinheitimiä Qatarin.⁸ Toteutuessaan tämä saattaisi olla euromääräisesti Suomen tähän asti merkittävin asevientit 2000-luvulla. Se kasvattaisi todennäköisesti Lähi-idän osuuden Suomen viennistä nykyistäkin suuremmaksi. Myös Qatar on osallistunut sotatoimiin Jemenissä osana Saudi-Arabian johtamaa liittoumaa. Patrian edustajan mukaan Patrialla ei syyskuussa 2017 ollut tietoa siitä, missä vaiheessa Qatar tekee päätöksensä hankinnasta.⁹ Lupaa varsinaiselle viennille ei myöskään syyskuussa 2017 ollut vielä myönnetty. Patria on kuitenkin kertonut tähtäävänsä juuri Lähi-itään norjalaisen Kongsbergin kanssa tehtävällä yhteistyöllä.¹⁰

Myös muille yrityksille on myönnetty Lähi-itään vientilupia, jotka eivät vielä vuoteen 2016 päättyneissä tilastoissa ole johtaneet toteutuneisiin kaappoihin. Nämäkin luvat lisäävät toteutukseen vientiä Lähi-itään. Suomalaiset ase-teollisuuden yritykset ovat kertoneet, että Venäjän valloitetta Krimin, Pohjois-Korean uhkailtua ydinaseilla ja epävarmuuden kasvaessa eri puolella maailmaa, yhteydenottoja on tullut aiempaa enemmän ja myyntitoiminta on pirstunut.¹¹ Tämäkin saattaa näkyä tulevina vuosina lisääntyneenä vientinä ja uusina vientimaina.

Kuvaaja 4: Suomesta Saudi-Arabiaan myytyjen kranaatinheitinten kaupan vaiheet.¹²